

УДК 349.6:502.211:582 (477)
DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.2>

К. О. Давидович

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ РОСЛИННОГО СВІТУ В ЕКОЛОГІЧНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ТА ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Серед найбільш гострих глобальних проблем сучасності вирізняється проблема охорони навколишнього природного середовища. Питання необхідності посилення заходів з охорони довкілля як для всього світу в цілому, так і для окремих регіонів і держав, безумовно, є надзвичайно актуальними. До того ж вступ України до Ради Європи, інтеграція зі світовим товариством, нагальна потреба вирішення на правовому рівні відносин як щодо охорони навколишнього природного середовища, так і раціонального використання природних ресурсів, вимагають поглибленого дослідження не тільки вітчизняного екологічного законодавства, а й міжнародного досвіду в цій сфері [1, с. 99]. Вбачається, що зазначена проблематика є особливо актуальною у зв'язку з євроінтеграційними можливостями та прагненнями України стати невід'ємною складовою глобального простору й можливості, що відкриваються завдяки цьому.

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року затверджених Законом України 28 лютого 2019 року [2] в якості основних інструментів реалізації екологічної політики України визначено міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Зазначені інструменти забезпечать виконання міжнародних зобов'язань відповідно до багатосторонніх та двосторонніх договорів України, розширення співробітництва з питань запобігання трансграничному забрудненню навколишнього природного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та функціонування міжнародного права навколишнього середовища є об'єктом наукових досліджень таких вітчизняних фахівців – М. В. Краснової [3], Н. Р. Малишевої [4], М. О. Медведєвої [5], Ю. С. Шемшученка [6] та інших правників. Між тим саме проблемам міжнародно-правового регулювання відносин відтворення природних рослинних ресурсів (рослинного світу), на жаль, не приділено належної уваги. Крім того, аналіз наукових праць фахівців у галузі як міжнародного права навколишнього середовища, так і екологічного, зокрема флористичного, права України дає підстави стверджувати, що в теорії останнього питання відтворення природних рослинних ресурсів (рослинного світу) не були предметом комплексного наукового дослідження. Вказані питання побіжно висвітлювалися в науці екологічного права та місця флористичного права в системі права України [1]. Усе вищевикладене дозволяє констатувати, що в умовах глобалізації і світової інтеграції стан і перспективи розвитку перш за все флористичного законодавства потребують детального розгляду.

Мета статті. У цьому зв'язку є потреба передовсім на основі аналізу наукових джерел, правових актів, документів тощо: виокремити об'єкт міжнародного правового регулювання щодо такого елемента навколишнього середовища як рослинний світ чи його складників (флори, рослинності); визначити джерела міжнародного права навколишнього середовища норми яких присвячені регулюванню відтворювальних відносин щодо рослинного світу чи його складових та провести класифікацію зазначених джерел.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приступаючи до виконання поставлених завдань, відзначимо, що міжнародне право навколишнього середовища являє собою сукупність міжнародно-правових норм та принципів, які регулюють міждержавні і прирівняні до них відносини щодо забезпечення глобальної та регіональної екологічної безпеки, збереження природних комплексів, природних умов та біорізноманіття, а також використання природних ресурсів, що поділяються кількома державами [7, с. 395]. Загальновизнаним є використання крім терміну «міжнародне право навколишнього середовища» також інших конструкцій, а саме «міжнародне енвайронментальне право», «міжнародне екологічне право» тощо. Джерела міжнародного права навколишнього середовища традиційно поділяються на джерела «твердого права» – міжнародні договори; звичаєве право та визнані принципи права; обов'язкові резолюції; стандарти обов'язкового характеру. До джерел «м'якого права» належать резолюції, що видаються міжнародними установами та міжнародними конференціями, судові рішення та роботи міжнародних юристів; стандарти; рекомендації. Незважаючи на рекомендаційний характер джерел «м'якого права», вони можуть впливати на зміст джерел «твердого права», більше того, норми рекомендаційного характеру з часом можуть набути статусу загальнообов'язкових норм [8, с. 365–366].

Однак серед джерел міжнародного права навколишнього середовища провідне місце належить міжнародним договорам (угодам, конвенціям). Міжнародний договір укладається державами в письмовій формі з найбільш важливих питань, що становлять взаємний інтерес. Вимоги до міжнародних договорів та порядок їх укладання регулюються Віденською конвенцією про право міжнародних договорів (1969 р.) та Віденською конвенцією про право міжнародних договорів між державами і міжнародними організаціями та міжнародними організаціями (1986 р.) [9, с. 758].

Міжнародні договори можна класифікувати за різними ознаками. Наприклад, за формальними критеріями розрізняються двосторонні та багатосторонні договори; договори, укладені під егідою міжнародної організації, та ті, які такими не є. За часом дії міжнародні договори поділяються на такі, що мають необмежений термін дії та такі, що мають визначений термін дії. Договори також класифікуються за матеріальними критеріями: загальні чи спеціальні, які мають дуже конкретний предмет (охорона клімату, озонового шару, біологічного різноманіття, атмосферного повітря, риб тощо), відрізняються від загальних конвенцій, які регулюють широкі питання. Також заслуговує на увагу поділ міжнародних договорів за рівнем міжнародного правового регулювання охорони довкілля: світовий рівень; міжнародний регіональний рівень; міжнародний локальний рівень [10, с. 443–444].

Принципові засади міжнародного права навколишнього середовища закріплені у Стокгольмській декларації ООН з проблем навколишнього середовища (1972), Декларації Ріо-де-Жанейро про навколишнє середовище і розвиток (1992), Всесвітній хартії природи, Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі (1975). До цих засад, зокрема, належать: зобов'язання держав вживати заходів щодо охорони навколишнього середовища; взаємодопомога держав за надзвичайних екологічних обставин; раціональне використання природних ресурсів [11, с. 486–487].

Науковці досліджуючи проблеми флористичного права акцентуючи увагу саме на міжнародному регулюванні досліджуваних відносин, зазначають, що міжнародні акти, що стосуються саме охорони й використання рослинного світу, можна поділити на певні групи. Це акти, спрямовані на охорону його складових частин (флори, лісів тощо); місць зростання об'єктів рослинного світу; відповідних природних комплексів, до яких рослинний світ входить як необхідний елемент або флора [1, с. 102].

Виходячи з аналізу зазначених тверджень та беручи до уваги напрямки забезпечення відтворення природних рослинних ресурсів, а також визначивши об'єкт правового регулювання міжнародні документи у досліджуваній сфері можна класифікувати на такі групи, що присвячені в тому числі відтворенню об'єктів рослинного світу: 1. представників флори чи рослинності; 2. місць зростання, місцезнаходження об'єктів рослинного світу; 3. відповідних природних комплексів – екосистем, біорізноманіття, екомережі, до яких входять рослинний світ (його об'єкти) як необхідний компонент.

Отже, розглянувши поділ міжнародних актів, зупинимось детальніше на їх приписах. Передусім наголосимо, що, зважаючи на кількість міжнародних документів в галузі захисту навколишнього середовища у цій роботі будуть представлені і досліджені лише деякі з них, що мають особливе значення для розкриття даною теми. Розпочнемо з розгляду міжнародних актів віднесених до першої групи, що присвячені відтворенню окремих складників рослинного світу. Так, звернемося до Міжнародної конвенції про захист рослин від 6 грудня 1951 року, новий текст затверджено Конференцією ФАО на 29 сесії в листопаді 1997 року. Україна приєдналася до неї 31 січня 2006 року [12]. Метою конвенції визначено забезпечення міжнародного співробітництва в боротьбі із шкідниками рослин тощо. Важливими, на наше переконання, є положення, що присвячені формулюванню термінів: шкідник, акліматизація, рослини тощо. Що стосується останнього терміну то слід наголосити на доречності його визначення в даному документі, що в кінцевому рахунку позитивно відіб'ється на регулюванні відповідних суспільних відносин.

Наступним документом який ми розглянемо це Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення від 3 березня 1973 року, до якої Україна приєдналася 14 травня 1999 року [13]. В ній було визначено об'єкт рослинного та об'єкт тваринного світу. Важливо, що до них було включено не тільки дикі та дикорослі види, але й вже вилучені чи добуті з природи тварини і рослини, а також їх частини. У відповідності з документом також було чітко визначено умови при наявності яких можливо отримати дозвіл на екс-

порт будь-якого зразка об'єктів рослинного чи тваринного світу. Це стає можливим, зокрема, якщо наукові компетентні органи країни – експортера прийшли до висновку, що такий експорт не загрожує виживанню цього виду. Таким чином, при прийнятті відповідних рішень враховуються і відтворювальні аспекти щодо тваринного і рослинного світу під час міжнародної торгівлі видами дикої флори і фауни. Зміст цього документу має суттєве значення для окреслення особливостей правового режиму певних видів рослин.

Характеризуючи другу групу міжнародних актів слід звернутися до положень Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, від 2 лютого 1971 року (Рамсарська конвенція) [14]. Україна приєдналася до неї у складі СРСР, а 29 жовтня 1996 року відновила своє членство як незалежна держава. Зазначені угіддя мають суттєве значення для перебування не тільки птахів, але виступають й середовищем місцезнаходження водоростей та водних та навколоводних рослин. В Конвенції передбачено заходи інформаційного забезпечення вжиття яких дозволяє кожній державі отримати інформацію про те, що екологічний характер відповідного угіддя змінився, змінюється чи може змінитися в результаті забруднення чи інших видів антропогенного впливу тощо. Відповідно для підтримання належного стану цих угідь немаловажне значення має вирішення питання належного відтворення рослинного світу (його об'єктів).

Розглядаючи міжнародні акти, не можна оминати увагою й Конвенцію про охорону біологічного різноманіття від 5 червня 1992 року, що ратифікована Україною 29 листопада 1994 року. Цей документ входить до третьої групи міжнародних актів [15]. Метою конвенції є регулювання діяльності із збереження, відновлення та сталого використання біологічного різноманіття. В документі надаються визначення ключових термінів : біологічне різноманіття, екосистема тощо, які мають важливе значення для чіткого встановлення об'єктів правового регулювання. Аналіз вказаних термінів дозволяє зробити висновок що рослинний світ є складником біологічного різноманіття та компонентом екосистем. В цілому слід зазначити, що зважаючи на тлумачення вищевказаних термінів в цьому документі чинне українське законодавство на сьогодні активно використовує ці новітні терміни. Безпосередньо положення щодо досліджуваного питання представлені в ст.ст. 8, 9 Конвенції де вказано заходи в галузі збереження та відтворення й відновлення життєздатних популяцій в їх природному середовищі чи одомашнених і культивованих видів в тому середовищі де вони набули своїх особливих ознак. Ці заходи передбачають зокрема, утворення систем особливо охоронюваних природних територій і районів; сприяння захисту екосистем, природних місць перебування та збереження життєздатних популяцій, видів в природних умовах; попередження інтродукції чужорідних видів, які загрожують екосистемам, місцям знаходження або видам тварин, а також шляхом їх захисту поза природних місць перебування. Визначення зазначених заходів та напрямів діяльності по відношенню передусім до живих організмів з усіх джерел дозволяє дійти висновку щодо тісного взаємозв'язку збереження, підтримки об'єктів рослинного світу та інших компонентів навколишнього природного середовища.

Наведене дає підстави стверджувати про доречність поділу зазначених актів на такі, що безпосередньо присвячено досліджуваній проблемі, а також є доцільним виокремлення тих документів, що присвячені проблемі опосередковано. Додамо, що останні містять заходи із запобігання небажаним змінам рослинного світу (його об'єктів, складників) внаслідок негативного антропогенного чи природного впливу на них. Таким чином, пропонуємо виокремлювати норми, що за своєю предметною приналежністю об'єднуються у відносно відособлені. Спираючись на це, вважаємо, що серед міжнародних актів першої групи, тобто тих, які безпосередньо присвячені досліджуваній проблемі слід назвати Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, що була укладена в Парижі 16 листопада 1972 року [16]. Цим документом було передбачено посилення охорони природної спадщини, тобто унікальних і цінних територій і об'єктів де знаходяться ендемічні та особливо цінні види і утворені екосистеми, що не мають аналогів. Конвенція зобов'язує держави охороняти та зберігати, а також передавати майбутнім поколінням цю спадщину. Природна спадщина являє собою геологічні і біологічні формації і регіони, які є місцями перебування видів тварин і рослин що зникають, а також природні території, що мають незвичайну цінність для усього світу. Загальновідомо, що до списку всесвітньої спадщини включено 213 природних об'єктів.

Також слід виокремити міжнародні документи, що опосередковано вирішують питання відтворення рослинного світу (його об'єктів). До них слід віднести: Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на великі відстані (укладена в Женеві 13 листопада 1979 року) [17]; Конвенцію про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті (укладена в Еспо 25 лютого 1991 році, набула чинності 10 вересня 1997 році, Україна приєдналася до неї згідно з Законом від 19 березня 1999 року) [18] та Протокол до неї щодо стратегічної екологічної оцінки (укладено в Києві 21 травня 2003 року, ратифіковано Законом України від 1 липня 2015 року) [19]; Конвенцію про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер, укладена 17 березня 1992 року в Гельсінкі набула чинності 6 жовтня 1996 році [20]. Зокрема документ визначає заходи для попередження, обмеження та скорочення будь-якого транскордонного впливу для забезпечення збереження і коли це потрібно, відтворення екосистем; Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з спустошенням у тих країнах що потерпають від серйозної посухи та або спустошення, особливо в Африці (укладена в Парижі 17 червня 1994 року, набула чинності 26 грудня 1996 року, Україна приєдналась до Конвенції 4 липня 2002 року) [21] тощо. Вбачається, що документи саме другої групи нині набувають особливої актуальності.

Такі проблеми, як зміна клімату (парниковий ефект і пов'язане з ним глобальне потепління), руйнування озонового шару, вичерпання природних ресурсів (насамперед питної води, лісу) та біологічних ресурсів планети (зниження біорізноманіття), опустелювання (непоновлювальна втрата родючості ґрунтів) та ін. мають глобальний характер. В їх успішному вирішенні зацікавлені всі держави і всі жителі планети Земля. Для попередження (призупинення, уповільнення) відповідних процесів світове товариство вдається до розроблення й ухвалення спільних

стратегій, здатних поставити заслін поширенню небезпечних екологічних тенденцій або ж ліквідувати наслідки тих негативних процесів, які вже охопили нашу планету [7, с. 399–400]. Підтримуючи цю слушну думку фахівця, додаємо, що зараз необхідно на міжнародному рівні підготувати відповідні документи, приписи яких носитимуть обов'язковий характер для держав і передбачатимуть основні напрямки забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища та його складових, використання та відтворення природних об'єктів тощо.

Серед джерел міжнародного екологічного права також слід виокремити такі що мають глобальний характер (наприклад, Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані (1979) [17]; Конвенція про біологічне різноманіття (1992) [15] тощо). На цьому рівні приймаються акти, що мають загальнопланетарне значення, торкаються глобальних екологічних проблем людства, вирішують питання, що вимагають об'єднання зусиль багатьох країн з різних кутків планети, визначають основні принципи охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки [10, с. 444–445] та такі документи що мають переважно регіональне значення. За сучасних умов і процесів саме ці документи набувають важливого значення. До останніх слід віднести Конвенцію про захист Чорного моря від забруднення (укладено в Бухаресті 21 квітня 1992 року, набула чинності в 1994 році, ратифікована Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 року) та протокол до неї: Протокол про захист морського середовища Чорного моря від забруднення з наземних джерел (укладено в Бухаресті 21 квітня 1992 року) [22]; Протокол про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря (укладено в Софії 14 червня 2002 року, ратифіковано Законом України від 22 лютого 2007 року) [23]. Також серед цих документів слід назвати Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат (укладено в Києві 22 травня 2003 року, ратифіковано Україною 7 квітня 2004 року) [24] та протоколи до неї: Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття (укладено в Бухаресті 19 червня 2008 році) [25]; Протокол про стале управління лісами (укладено у Братиславі 27 травня 2011 року) [26] тощо.

Аналізуючи міжнародно-правові документи, потрібно особливо звернути увагу на те, що серед джерел міжнародного екологічного права важливу роль мають угоди, присвячені питанням охорони, використання та захисту лісів: Міжнародна угода щодо тропічної деревини 1983 року [27], Міжнародна угода з тропічної деревини 1994 року [28], Міжнародна угода з тропічної деревини від 27 січня 2006 року [29]. Питання щодо лісів передбачено в документах, прийнятих на Всесвітній зустрічі на найвищому рівні зі сталого розвитку (вересень 2002 рік). Окрім того було засновано Форум ООН по лісах (жовтень 2002 року) та Партнерство на основі співробітництва по лісах, членом якого і є Міжнародна організація щодо тропічної деревини. Міжнародна Угода (2006 року) мала на меті сприяти розробленню національних політик, спрямованих на стале використання та збереження лісів, що використовуються для виробництва деревини і на підтримку екологічного балансу. Слід наголосити що незважаючи на велику кількість міжнародних документів у цій сфері проблемні питання щодо цього об'єкта рослинного світу

залишаються актуальними. Так у 2021 році було проведено Саміт де питанням відтворення лісів було приділено значну увагу [30].

Так, у тексті прийнятої Декларації лідерів Глазго про ліси і землекористування закріплено, що підписанти підтверджують взяті на себе за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату й Паризькою угодою, Конвенцією про біологічне різноманіття, Конвенцією ООН по боротьбі з спустошенням, Цілями у сфері сталого розвитку відповідні колективні й індивідуальні зобов'язання, зокрема, щодо сталого землекористування, а також щодо збереження, захисту, сталого управління та відновлення лісів та інших наземних екосистем [30].

Однак важливішим є те, що в Декларації зафіксовано: «Ми зміцнюватимемо наші спільні зусилля, спрямовані на: збереження лісів та інших наземних екосистем та прискорення їх відновлення; зменшення вразливості, підвищення стійкості й рівня життя у сільських районах, у тому числі за рахунок розширення прав та можливостей співтовариств, розвитку прибуткового, сталого сільського господарства та визнання численних цінностей лісів, визнаючи при цьому права корінних народів, а також місцевих спільнот відповідно до національних законодавств і міжнародних документів, залежно від обставин» [30].

Слід наголосити, що міжнародного комплексного акту, а саме присвяченого питанням відтворення природних рослинних ресурсів (об'єктів рослинного світу) не існує.

Як бачимо, прийнято велику кількість конвенцій, підписано багато декларацій, розроблено стратегії розвитку щодо охорони довкілля. Виходячи з цього фахівці однак стійкі в тому, що наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. світ вступив у якісно новий етап розвитку – період глобалізації, який характеризується як новітній тип взаємопов'язаності і взаємозалежності людства. Відповідно, виникає потреба у дослідженні того, як вирішуються проблеми планетарного значення за допомогою права (міжнародного і національного), а також впливу глобалізації на різні правові системи сучасності [31, с. 526–529].

Усе наведене вище зумовлює необхідність вивчення й аналізу положень національного законодавства України з окреслених питань. Передусім зазначимо, що заходи, які вживаються задля відтворення лісів, передбачені Лісовим кодексом України. Так, згідно зі ст. 19 Кодексу постійні лісокористувачі (спеціалізовані державні лісогосподарські підприємства, інші державні підприємства, установи й організації, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи) «зобов'язані: 1) забезпечувати охорону, захист, відтворення, підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, вживати інших заходів відповідно до законодавства на основі принципів сталого розвитку» [32]. Крім того, у ст. 79 вітчизняний законодавець наголошує, що метою відтворення лісів є забезпечення: досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень у найбільш економічно й екологічно доцільні способи і завдяки використанню надсучасних технологій; підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних, інших корисних властивостей лісів і захисних лісових насаджень; поліпшення якісного складу, підвищення їх продуктив-

ності та біологічної стійкості [32]. Додаємо, що за загальним правилом відтворення лісів здійснюється шляхом їх відновлення й лісорозведення. Ст. 79 Лісового кодексу України.

Окремо зупинимся на Законі України «Про рослинний світ» [33]. Уже назва акту дозволяє стверджувати, що він прийнятий з метою регулювання відносин із відтворення природних рослинних ресурсів, які визнаються об'єктами рослинного світу, що використовуються або можуть бути використані населенням для потреб виробництва та інших потреб. Звісно, не можна применшувати значення того, що у ст. 3 закріплені визначення основних термінів [33]: рослинний світ, природні рослинні ресурси, природні рослинні угруповання, об'єкти рослинного світу тощо. Перераховані об'єкти слід визнати об'єктами правового регулювання відтворювальних відносин. При виокремленні об'єктів міжнародного правового регулювання щодо такого елемента довкілля як рослинний світ, слід визнати що саме термін рослинний світ в такому контексті не розглядається. Натомість в міжнародних документах йдеться мова лише про елементи чи складові поняття рослинний світ – ліси, флору, рослини тощо.

Проте ключовими, на наш погляд, слід визнати приписи ст. 5 «Основні вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу»: «Під час здійснення діяльності, яка впливає на стан охорони, використання та відтворення рослинного світу, необхідно дотримуватися таких основних вимог: збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу; здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ; здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинного світу; регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з врахуванням інтересів охорони здоров'я населення тощо.

Спираючись на наведене, можемо стверджувати, що приписи українських актів узгоджуються з положеннями міжнародного права, повністю їм відповідають.

Висновки. Проаналізувавши зміст багатьох міжнародних і вітчизняних документів, можемо зробити наступні висновки.

По-перше, Україна ратифікувала більшість конвенцій, приєдналася до протоколів, уклала велику кількість міжнародних договорів у сфері охорони довкілля.

По-друге, норми українських актів по досліджуваній проблематиці повністю відповідають положенням міжнародних (останні стають складовою наших законів), узгоджуються з ними.

По-третє, з огляду на проведений аналіз положень міжнародного законодавства визначено документи, які в тому числі присвячені досліджуваній проблемі та проведено їх наукову класифікацію.

По-четверте, природні екологічні системи, до яких рослинний світ входить як складова та екомережа, біорізноманіття тощо, міжнародним екологічним правом визнаються об'єктами природного навколишнього середовища.

По-п'яте, на цей час комплексного міжнародного акту, присвяченого питанням відтворення природних рослинних ресурсів (об'єктів рослинного світу), не існує. Отже, є над чим замислитися науковцям, можновладцям, світовим організаціям.

Література

1. Соколова А. К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку : монографія. Харків : Право, 2009. 288 с.
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лют. 2019 р. № 2697-VIII. *Офіційний вісник України*. 2019. № 28. Ст. 980.
3. Краснова М. В. Правові аспекти регулювання компенсації за шкоду за міжнародним та європейським екологічним законодавством. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки*. 2005. Вип. 68. С. 63–67.
4. Малышева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе. Киев : Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 1996. 234 с.
5. Медведєва М. О. Теоретичні та практичні аспекти реалізації міжнародно-правових норм у галузі охорони навколишнього середовища : монографія. Київ : Фенікс, 2012. 484 с.
6. Шемшученко Ю. С. Актуальные проблемы кодификации национального и международного экологического права. *Право України*. 2011. № 3/4. С. 4–11.
7. Малышева Н. Р., Срофеев М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків : Право, 2017. 416 с.
8. Екологічне право України : навч. посіб. / за ред.: І. І. Каракаш, Т. Є. Харитонова, А. І. Черемнова. Одеса : Гельветика, 2018. 408 с.
9. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2005. 848 с.
10. Гвоздик П. О. Міжнародні договори як джерела екологічного права України. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса : Гельветика, 2018. С. 441–461.
11. Шемшученко Ю. С. Міжнародне право навколишнього середовища. *Велика українська юридична енциклопедія. Т. 14. Екологічне право*. Харків : Право, 2018. С. 486–487.
12. International Plant Protection Convention : done at Rome, on Nov. 17 1997. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. URL: <https://www.ippc.int/en/core-activities/governance/convention-text/> (Last accessed: 17.06.2022).
13. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : signed at Washington, D.C., on 3 March 1973. *CITES*. URL: <https://cites.org/eng/disc/text.php> (Last accessed: 17.06.2022).
14. Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitat : done at Ramsar (Iran), on Feb. 2 1971. *Ramsar*. URL: https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/scan_certified_e.pdf (Last accessed: 17.06.2022).
15. Convention on Biological Diversity : signed on 5 June 1992 – 4 June 1993. *CBD*. URL: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf> (Last accessed: 17.06.2022).
16. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage : adopted on 16 Nov. 1972. *UNESCO World Heritage Convention*. URL: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext> (Last accessed: 17.06.2022).
17. Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution : adopted on 13 Nov. 1979. *UNECE*. URL: <https://unece.org/sites/default/files/2021-05/1979%20CLRTAP.e.pdf> (Last accessed: 17.06.2022).
18. Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context : adopted in Espoo (Finland), on 25 Feb. 1991. *UNECE*. URL: http://staging2.unece.org.net4all.ch/fileadmin/DAM/env/documents/2017/EIA/Publication/1733290_pdf_web.pdf (Last accessed: 17.06.2022).
19. Protocol on Strategic Environmental Assessment to the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context : (Kiev, 21 May 2003). *UNECE*. URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/protocolenglish.pdf> (Last accessed: 17.06.2022).
20. Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes : done at Helsinki, on 17 March 1992. *UNECE*. URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/water/pdf/watercon.pdf> (Last accessed: 17.06.2022).
21. United Nations Convention to Combat Desertification in Those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa : (Paris, 14 Oct. 1994). *UNCCD*. URL: https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf (Last accessed: 17.06.2022).

22. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення. Протокол про захист морського середовища Чорного моря від забруднення з наземних джерел : від 21 квіт. 1992 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 44. Ст. 2983.
23. Протокол про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення : від 14 черв. 2002 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 18. Ст. 692.
24. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат : від 22 трав. 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#Text (дата звернення: 17.06.2022).
25. Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат : від 19 черв. 2008 р. *Офіційний вісник України*. 2009. № 73. Ст. 2497.
26. Протокол про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат : від 27 трав. 2011 р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 82. Ст. 3074.
27. International Tropical Timber Agreement, 1983 : Concluded at Geneva on 18 Nov. 1983. *ITTO*. URL: https://www.itto.int/direct/topics/topics_pdf_download/topics_id=1814&no=0&disp=inline (Last accessed: 17.06.2022).
28. International Tropical Timber Agreement, 1994 : Concluded at Geneva on 26 Jan. 1994. *ITTO*. URL: https://www.itto.int/direct/topics/topics_pdf_download/topics_id=1811&no=4&disp=inline (Last accessed: 17.06.2022).
29. International Tropical Timber Agreement, 2006 : Concluded at Geneva on 27 Jan. 2006. *ITTO*. URL: https://www.itto.int/direct/topics/topics_pdf_download/topics_id=3363&no=1&disp=inline (Last accessed: 17.06.2022).
30. Glasgow Leaders' Declaration On Forests and Land Use : (Nov. 2, 2021). *UN Climate Change Conference UK 2021 – COP26*. URL: <https://ukcop26.org/glasgow-leaders-declaration-on-forests-and-land-use/> (Last accessed: 17.06.2022).
31. Загальна теорія права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
32. Лісовий кодекс України : від 21 січ. 1994 р. № 3852-ХІІ / *Верховна Рада України*. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 17.06.2022).
33. Про рослинний світ : Закон України від 09 квіт. 1999 р. № 591-ХІV / *Верховна Рада України*. Дата оновлення: 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text> (дата звернення: 17.06.2022).

Анотація

Давидович К. О. Правові засади регулювання відтворення рослинного світу в екологічному міжнародному та екологічному законодавстві України. – Стаття.

У статті проаналізовані положення Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 року, спираючись на які в нашій країні регламентується відтворення усіх природних об'єктів, у тому числі й рослинного світу. Наголошено, що вказане питання гостро стоїть на порядку денному і визнається одними з найбільш важливих і актуальних як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Акцентовано, що нині існує значна кількість документів, присвячених захисту навколишнього середовища, але детально досліджуються й аналізуються лише ті, що мають особливе значення для розкриття окресленої теми.

Доведено, що міжнародні акти у сфері відтворення, захисту довкілля є джерел екологічного права, виокремлено їх види і ознаки. Зокрема, спираючись на результати аналізу тверджень учених і беручи до уваги напрями забезпечення відтворення природних рослинних ресурсів (об'єктів рослинного світу), а також об'єкт правового регулювання, міжнародні документи в досліджуваній сфері запропоновано класифікувати на такі, що присвячені відтворенню: а) представників флори чи рослинності; б) місць зростання об'єктів рослинного світу тощо. Крім того, наведено аргументи на користь поділу міжнародних і вітчизняних актів на ті, що безпосередньо присвячені досліджуваній проблемі, а також ті, що стосуються її опосередковано.

Враховуючи результати аналізу міжнародно-правових документів, наголошено, що серед джерел міжнародного екологічного права важливу роль відіграють угоди з охорони, використання і захисту лісів, у тому числі й їх відтворення. Окрема увага приділена ролі і значенню Саміту, проведеному у 2021 році, на якому питання відтворення лісів було одним із ключових. Так, на ньому прийнято Декларацію лідерів Глазго про ліси і землекористування, у тексті якої закріплено, що підписанти

підтверджують взяті на себе за Рамковою конвенцією ООН по зміні клімату й Паризькою угодою обов'язки.

Підкреслюється, що існує потреба в більш глибокому вивченні й аналізі положень національного законодавства України з окреслених питань.

Обґрунтовано необхідність розробки і прийняття відповідної нормативної бази як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Ключові слова: міжнародне екологічне право, екологічне право України, флористичне право України, відтворення рослинного світу, відтворення природних рослинних ресурсів.

Summary

Davydovych K. O. Legal bases of regulation of reproduction of flora in ecological international and ecological legislation of Ukraine. – Article.

The article analyzes the provisions of the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2030, approved by the Law of Ukraine dated February 28, 2019, based on which our country regulates the reproduction of all-natural objects, including flora. It was noted that this issue is on the agenda and is recognized as one of the most important and relevant at both the international and national levels.

It is emphasized that today there are a significant number of documents devoted to environmental protection, but only those that are of particular importance for the disclosure of the outlined topic are studied and analyzed in detail.

It is proved that international acts in the field of reproduction, environmental protection are sources of environmental law, their types and features are highlighted. In particular, based on the results of the analysis of scientists' statements and taking into account the areas of reproduction of natural plant resources (objects of flora), as well as the object of legal regulation, international documents in the study are proposed to be classified as: a) representatives of flora or vegetation; b) places of growth of objects of flora, etc. In addition, arguments are presented in favor of the division of international and domestic acts into those that are directly devoted to the research problem, as well as those that relate to it indirectly.

Considering the results of the analysis of international legal documents, it was emphasized that among the sources of international environmental law, agreements on the protection, use and protection of forests, including their reproduction, play an important role. Particular attention is paid to the role and significance of the Summit held in 2021, where the issue of reforestation was one of the key. For example, it adopted the Glasgow Leaders' Declaration on Forests and Land Use, which states that signatories reaffirm their commitment under the United Nations Framework Convention on Climate Change and the Paris Agreement.

It was confirmed that there is a need for more in-depth study and analysis of the provisions of the national legislation of Ukraine on the outlined issues.

The necessity of development and adoption of the corresponding normative base both at the international, and at national levels is substantiated.

Key words: international ecological law, ecological law of Ukraine, floristic law of Ukraine, reproduction of flora, reproduction of natural plant resources.